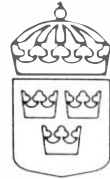

Motion till riksdagen

1988/89:Ub1

av Göran Allmér m. fl. (m)

med anledning av riksdagens revisorers förs.
1987/88:22 om granskning av kostnaderna för
högskoleutbildningar

Mot.
1988/89
Ub1

Riksdagens revisorer har enligt vår mening gjort en värdefull granskning av den ekonomiska redovisningen rörande vissa högskoleutbildningar. Av granskningen framgår bl. a. att det finns stora brister i redovisnings- och uppföljningssystemen. Vi kan därför instämma i de förslag till åtgärder som revisorerna framlägger. Dessa innefattar bl. a. en översyn av formerna för planering och finansiering av den grundläggande högskoleutbildningen.

Det är emellertid anmärkningsvärt att regeringen inte redan presenterat något förslag rörande högskolans styr- och anslagssystem.

En proposition i ärendet var anmäld till vårriksdagen 1988 men planerna ändrades uppenbarligen. Enligt propositionsförteckningen kommer någon proposition inte heller att avlämnas under hösten.

Vi hävdade i vår partimotion 1987/88:Ub806 att den socialdemokratiska politiken i denna för den högre utbildningen stora fråga gör ett förvirrat och okunnigt intryck. Det finns i dag dess värre inga uppgifter som innebär att denna bedömning kan omprövas.

Sedan ett antal år har man från regeringens sida sagt att det pågår en översyn av högskolans anslags- och styrsystem inom regeringskansliet. Redan i prop. 1984/85:100 anmälde regeringen sin avsikt att "... se över anslagssystemet för högskolan och därmed också formerna för medelstilldelning och styrning. Härvid bör också belysas vilken roll högskolemyndigheterna på olika nivåer bör spela i detta avseende." Någon klarhet skapades dock inte i frågan om hur en sådan översyn skulle genomföras, vilket syfte den skulle ha eller hur de närmast berörda skulle beredas insyn och möjligheter till påverkan i arbetet.

Hösten 1986 skedde ett "utspel" i frågan om regionstyrelsernas avskaffande och förändrad sammansättning av högskolestyrelserna. Det dröjde dock till våren 1987 innan en proposition i ämnet kom på riksdagens bord. Då hade frågan om översynen av anslagssystemet enligt formuleringen i propositionen reducerats till en fråga om ekonomiadministrativt utvecklingsarbete.

När riksdagen tog ställning till prop. 1986/87:127 (UbU 1987/88:1) gjordes ett tillkännagivande av innebörden att regeringen borde framlägga ett förslag till nytt anslagssystem i budgetpropositionen 1988. I denna inskränker sig emellertid regeringen till att anmäla att frågan skall tas upp i en särproposition under 1988. Någon öppen redovisning av något utredningsarbete har inte skett sedan avsikten att göra en översyn först offentliggjordes.

Regeringens hantering av ärendet om en översyn av högskolans anslags-

och styrsystem är djupt otillfredsställande. Ställt i relation till det ursprungliga. ovan citerade, uttalandet i frågan präglas handläggningen av brist på överblick och konsekvens. De närmast berörda inom högskoleorganisationen har helt ställts utan insyn och inflytande.

Mot. 1988/89
Ub1

Ett nytt anslags- och styrsystem

Högskolans anslags- och styrsystem bör, enligt vår mening, ses i ett helhetsperspektiv, eftersom dess utformning har grundläggande betydelse för förhållandet mellan högskolan och statsmakterna. Enligt vår uppfattning bör en översyn ske med utgångspunkt i dels en ambition att stärka högskolans autonomi i förhållande till staten, dels en strävan att ytterligare förenkla högskolans organisation och att öka möjligheterna att avväga skilda resurslag mot varandra.

En reform av anslags- och styrsystemen bör därför innebära både förändringar i dagens anslagskonstruktioner och förändringar i organisationen på den nationella myndighetsnivån. Till dessa förändringar knyts därvid naturligen en förändring av redovisningssystemen.

Anslagssystemet

Vad gäller anslagssystemet ansluter vi oss till det tidigare refererade uttalandet av riksdagen. Det däri angivna syftet kan t. ex. uppnås genom att resp. högskola så långt möjligt får ett samlat anslag över riksstaten. Detta bör vara gemensamt för den grundläggande utbildningen men differentieras med hänsyn till fakultetsorganisationen.

Det är vidare väsentligt att medel för lokalkostnader och utrustning räknas in i de av oss föreslagna samlade högskoleanslagen. Eftersom huvudsyftet med denna förändring är att möjliggöra för högskolans ledningsorgan att göra avvägningar mellan olika resurslag innebär detta att tyngdpunkten i inflytandet över lokalanvändning och lokalplanering förskjuts från byggnadsstyrelsen till högskolan.

I det nu föreliggande förslaget anges att det "antytts" att en övergång till treåriga budgettramar vore önskvärd också för grundutbildningen. Av formuleringen frestas man tro att riksdagens revisorer inte känner till regeringens uttalande i 1987 års budgetproposition (prop. 1986/87:100 bil 10):

För att öka det lokala ansvaret och samtidigt begränsa det omfattande arbetet med årliga anslagsframställningar bör för hela högskolan tillämpas ett system med treåriga planeringsperioder och budgetbeslut av i princip samma slag som sedan år 1979 tillämpas för forskning och forskarutbildning. . . . Ett sådant system bedöms kunna införas tidigast fr. o. m. budgetåret 1990/91. . . .

En tolkning är att regeringen nu avser att ändra inriktning och frånga den tidigare strategin att införa treåriga budgettramar.

Vi anser för vår del att treåriga budgettramar skall eftersträvas både för att skapa förutsättningar för en större långsiktighet i planering och för en ökad

självständighet vid medelsanvändningen. Treåriga budgetramar för den högre utbildningen innebär också ökade möjligheter att samordna planering av grundutbildning med planering av forskning och forsksarutbildning. Riksdagen bör därför ånyo hos regeringen begära förslag till nytt anslags- och styrsystem för högskolan i enlighet med vad som ovan anförts.

De centrala högskolemyndigheterna

I såväl 1987 som 1988 års budgetpropositioner har regeringen gjort uttalanden rörande UHÄ:s framtida roll. Dessa har varit mycket allmänt hållna och huvudsakligen rört det önskvärda i att ämbetsverket i framtiden mer ägnar sig åt uppföljning och utvärdering än åt planering.

Vi angav i vår partimotion 1987/88:Ub806 att vi finner det beklagligt att regeringen ägnar en så förströdd uppmärksamhet åt den nationella myndighetsnivåns utformning och funktion. Vi finner det knappast realistiskt att en myndighet som under ett antal år har utsatts för dels besparingar, dels upprepade fall av desavouering skall kunna förnya sina arbetsuppgifter och sitt arbetssätt utan ett mer aktivt stöd från regering och riksdag.

Flera centrala myndigheter har i dag sin verksamhet främst inriktad mot högskolan. Förutom UHÄ gäller detta bl. a. UUH (utrustningsnämnden för universitet och högskolor), NUU (nämnden för undervisningssjukhusens utbyggnad) och FRN (forskningsrådsnämnden). Organisationen på den nationella myndighetsnivån måste självfallet anpassas till ändrade förutsättningar och behov. Den nuvarande ansvarsfördelningen har funnits i tio år. Under denna tid har stora förändringar ägt rum på lokal nivå i fråga om organisation och finansieringsstruktur.

Frågan om vilka centrala högskolemyndigheter som skall finnas och vilka förutsättningar som skall gälla för deras verksamhet bör därför övervägas. Erfarenheterna från större organisationsförändringar i andra sammanhang visar att en sådan dels måste förankras väl i omgivningen, dels måste ges ett väsentligt stöd i genomförandeskedet.

Regeringens passivitet i fråga om den nationella myndighetsnivån gör att vi anser det nödvändigt att kräva en översyn under parlamentarisk medverkan. I en sådan översyn bör uppgifterna för den centrala myndighetsnivån och antalet myndigheter prövas med utgångspunkt i bl. a. stränga krav på enkelhet och effektivitet i myndighetsarbetet. En annan viktig utgångspunkt bör vara behovet av att skapa en stark verksorganisation med goda möjligheter att stödja högskolan i dess arbete lokalt och att företräda den i förhållande till andra samhällssektorer och statsmakterna. Översynen bör också syfta till att fastställa en lämplig dimensionering för den centrala myndighetsnivån och vilka åtgärder som krävs i personalpolitiskt och kompetensutvecklande syfte.

Mot denna bakgrund anser vi att en parlamentarisk utredning bör tillsättas med uppgift att pröva uppgifterna för den centrala myndighetsnivån, liksom antalet myndigheter samt föreslå en lämplig dimensionering av verksamheten på denna nivå.

Redovisning av uppdragsutbildning och uppdragsforskning

Mot. 1988/89

Ub1

Sedan några år utgör uppdragsforskning och uppdragsutbildning en del av högskolans verksamhet. Vi anser att dessa verksamheter kan vara av stort värde för såväl högskolor som uppdragsgivare.

Högskolans kontaktyta mot samhället vidgas. Basen för verksamheten kan öka. Uppdragsutbildning och uppdragsforskning kan ge erfarenheter och intäkter som kan bidra till att utveckla både grundutbildning och forskning.

Ett oavvisligt krav är emellertid att dessa verksamheter särredovisas samt att de bedrivs i former som stödjer högskolans ordinarie verksamhet och inte utarmar den.

Under senare tid har uppgifter förekommit om att ekonomiska resurser avsedda för grundutbildning fått fungera som subvention för uppdragsutbildning. Om så sker är detta i strid mot gällande bestämmelser. Redovisningssystemet måste vara så utformat att uppdragsutbildningens och uppdragsforskningens intäkter och kostnader särredovisas.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till nytt styr- och anslagssystem för högskolan i enlighet med vad som i motionen anförts,
2. att riksdagen hos regeringen begär att en parlamentarisk utredning med uppgift att göra en översyn av den nationella myndighetsnivån såvitt avser styrsystemet tillsätts i enlighet med vad som anförts i motionen,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om redovisning av uppdragsutbildning och uppdragsforskning.

Stockholm den 10 oktober 1988

Göran Allmér (m)

Birger Hagård (m)

Hans Dau (m)

Ingela Gardner (m)

Ann-Cathrine Haglund (m)

Rune Rydén (m)